

ket av **R** och **r** (**þeir**, **eftr** — **uaru**, **þaira**, **þeia**, **runa þisa**), formen **kop** Gud med **o**-runa, presens av verbet i satsen **þeir+lata hakua**, ordföljden **eftr+fapur sin+finuip**, med namnet ställt efter släktskapsordet.

Peringskiöld är den förste som har tolkat inskriften. Han översätter den till latin på följande sätt: »Hemingus et Sialfo et Joghann illi curarunt incidere (rupem) in memoriam patris sui Finvidi, ut et Vargas et Raghnfrida, illorumque mater, in memoriam Ingigerdis, Calfi, atque Giardari, ut et Janati Principis vetusti; hi erant consanguinei ambo; Dii adjuvent spiritum illorum. Viseto sculpsit literas has.» 110—131 **u** - . . . - **at+han ati** **ein**×**alt fyrst** uppfattar han sålunda som **uk at+ianati** **ein**×**altfyrst**, »och efter Janati, en 'altfyrst' (en Äldfyrste, en gammal Förste)». Det är förvånande, att Peringskiöld, som själv har tecknat och läst inskriften, icke har klart för sig, att flera runor måste ha funnits mellan 110 **u** och 113—114 **at**. — Göransson (*Bautil*) vidhåller Peringskiölds tolkning: »ok åt Janatte, en Äldfyrste». — En betydlig förbättring innebär Liljegrens uppställning av detta parti av inskriften: . . . **uk** . . . **at**. Han **ati**×**ein**×**alt** Förs . . . — Dybecks felaktiga läsningar 115 **i** och 146—149 **þua** utgjorde fortfarande hinder för en riktig tolkning. — Brate är den förste som har framlagt en fullt riktig översättning: »... Han ägde ensam alltsammans först. Det var deras fränder...»

338. Granby, Orkesta sn.

Pl. 25.

Litteratur: B 13, L 499, D 2: 148. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 113; R. Dybeck, *Reseberättelse* 1868 (ATA); G. Stephens, *ONRM* 2, s. 703; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 22, *Anteckningar* (ATA); O. von Friesen i *Namn och Bygd* 18 (1930), s. 94; *Handlingar i ATA* 1924, 1926.

Äldre avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i *Monumenta* 3 och B 13); Dybeck a. a.; Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen står 6 m. V om Granby kvarn (ångsåg), vid västra sidan av den väg, som förbi Granby leder till landsvägen Markim—Orkesta. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm»: »NV om Granby vid vägen, en [runsten] i stycken.»

Runstenen omtalas tidigast i *Ransakningarna* (se ovan U 337); den låg då på gärdet nedanför Granby. På baksidan av träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* står: »Granby Tää i Markim». B 13: »Granby», L 499: »Granby tä». I Peringskiölds *Monumenta*, i *Bautil* och i Liljegrens *Runurkunder* är stenen upptagen under Markims socken. Dybeck fann den på samma plats, »liggande i Granby gärde, nära vägen mellan detta och Markim»; den var »för omkring 25 år sedan» sprängd i tre delar. Den lagades och restes år 1904 på dikesrenen vid västra vägkanten. Det ena toppstycket, med korset och några runor, var förkommet; det andra fästes vid runstenens nedre del. En ny restaurering företogs år 1926.

Gråblå granit. Stenen är ristad på två sidor. Framsidan (A) är toppformig, den avsmalnar uppåt och slutar i en spets. H. sidan (B) är jämbred. Höjd 1,72 m., bredd: A 0,42 m. (på mitten), B 0,47 m. A-sidan har en tämligen slät, ehuru knottrig

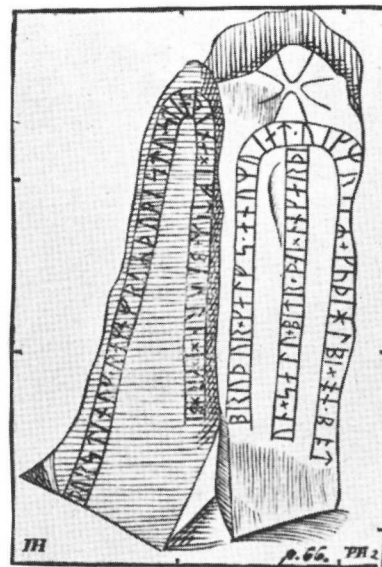

Fig. 51. U 338. Granby, Orkesta sn.
Efter B 13.

yta. B-sidan är mera ojämn; ristningen är också här mera vittrad och otydlig. Ristningslinjerna äro fina och smala, grunt huggna.

Inskriften börjar på sidan A och fortsätter på sidan B, där större delen står. Upptill saknas ett stycke, med några runor och ett kors.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 13):

A: **purstin** × **uk** × **ragnfrir** × **pu** **ristu** × **stin** × **pina** × **iftir** × **biur**[n] × **i** **krnbu**

B: × **brupur** × **kalfs** × **anum** × **ua**[at · **uikmu** - - **r** × **ku**] **p** **ihlbi** × [o] **ns** × **ot** × **uk** × **salu** × **bitr** × **pan** × **on**

karþ[i] - **il**
105 110

Þorstæinn ok Ragnfríðr þau ræistu stæin þenna æftir Biörn i Gr[a]nby, broður Kalfs. Hanum va at Vigm[un]dr. Guð hialpi hans and ok salu bætr þan hann gærði [t]il.

»Torsten och Ragnfrid de reste denna sten efter Björn i Granby, Kalvs broder. Honom dräpte Vigmund. Gud hjälpe hans ande och själ bättre än han förtjänade.»

Till läsningen: A: Intet sk framför 1 **p** och efter 48 **u**. Icke stungna äro 6, 27, 33 **i**, 44 **k**, 48 **u**. Mellan hst och bst i 12 **g** finns en grund fördjupning, ljus i brottet, som synes vara huggen. Efter 19 **u** finns intet sk bevarat. 20 **r** är skadat, av 21 **i** finns endast en liten del av hst i behåll. Av v. bst i 35 **t** finns endast svaga spår. Övre delen av 38 **b** är avslagen. 41 **r** är skadat. Endast övre delen av hst i 42 **n** är bevarad. Efter 43 **i** finns en vågrät fördjupning, troligen ej huggen. 46 **n** är visserligen skadat på mitten omedelbart ovanför bistaven, men att runan haft ännu en bistav och varit **h** är knappast möjligt. — B: Framför 49 **b** finnas troligen spår av sk. 49 **b** är skadat, övre bst borta. De följande runorna i v. slingan t. o. m. 65 **a** tydliga. Efter 65 **a** finns endast nedre delen av en bst, svagt böjd. I h. slingan är första helt bevarade runa 78 **p**. Bst i 77 **u** står i kanten av en klack. Där framför övre delen av en hst utan spår av bst. Ung. 20 cm. ovanför **u** finnes nedre delen av en hst. Intet sk efter 78 **p**. 80 **h** är säkert. Hst i r. 84 är grund; inga säkra spår av bst. Efter 88 **t** finnes v. delen av ett sk. 96 **i** är icke stunget. Fr. o. m. 99 **p** äro runorna grunda och svårlästa. Skadade äro 104—105 **ka**, 107 **p**. De följande två runorna ha stått på det avslagna toppstycket. Av r. 109 finns en liten rest.

Hadorph o. Helgonius: 12 **k**, 46 **h**, 48 **i**, 64—75 **uiat · uikmu - - r**. 84—88 **on · bot**, 90 **n**, 99—101 **p - -**, 102 **n**; 109—111 saknas. — Dybeck: 12 **k**, 46 **n**, 48 **u**, 64—75 **ui - t · ulkm...**, 84—88 **ons · ot**, 90 **k**, 99—103 **pan × on**; 109—111 saknas. — Brate: 12 **k**, 64—75 **ua...**; 109—111 saknas.

I ortnamnet 43—48 **i krnbu** i *Granby* saknas ett **a**. Det har troligen avsiktligt utelämnats på grund av utrymmesskäl. Stenen har, då den ristades, på framsidans h. del och på hela h. sidan nedtill haft samma utseende som nu och varit olämplig för ristning. I slutet av inskriften på framsidan (44—48 **krnbu**) stå runorna också starkt sammanträngda, om man jämför med det föregående. Om namnet *Granby* se O. von Friesen i *Namn och Bygd* 18 (1930), s. 94.

10—17 **ragnfrir** återger kvinnonamnet *Ragnfríðr* i nom., med bortfall av **ð** och övergång **r > r** efter **i** (jfr *æftir*, *faðir* m. fl.).

Stenen är rest av Torsten och Ragnfrid, förmodligen man och hustru, »efter Björn i Granby, Kalvs broder». Det är av uttryckssättet sannolikt, att Björn icke varit son till Torsten och Ragnfrid, utan frände. Kalv är utan tvivel samme man, över vilken de båda runstenarna vid Söderby (U 341 och 342) äro resta. Han är även omtalad i den stora Granby-hällens inskrift (U 337) såsom död. Däremot har han sannolikt ännu varit i livet, då Torsten och Ragnfrid

